

Atıf/Citation

Kırboğa, O., (2020), Munzur vadisi milli parkı turizm potansiyelinin yer temelli öğretim kapsamında değerlendirilmesi. Doğu Coğrafya Dergisi 25(44), 201-216

MUNZUR VADİSİ MİLLİ PARKI TURİZM POTANSİYELİNİN YER TEMELLİ ÖĞRETİM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of the Munzur Valley National Park Tourism Potential in the Scope of Place Based Education

Öğr.Gör. Onur KIRBOĞA¹

Öz

Bu çalışmada Munzur Vadisi Milli Parkı (MVMP) turizm potansiyelinin ve turistik değerlerinin Tunceli'de öğrenim gören orta öğretim öğrencilerine kazandırılabilmesi amacıyla yer temelli öğretim modelinin uygulanması ile oluşabilecek önemli farkındalıklar değerlendirilerek başarılı bir yer temelli öğretim programının nasıl hazırlanabileceğine dair öneriler sunulmuştur. Araştırmanın temel amacı MVMP özelinde hazırlanacak bir yer temelli öğretim programının sahip olması gereken özellikleri ortaya koymaktır. Kuramsal bir araştırma olan bu çalışma iki bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölümde, MVMP'nin turizm potansiyeli arz, talep ve rekabet durumu bakımından incelenmiş ve MVMP için odak turizm önerileri yapılarak SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. İkinci bölümde ise yer temelli öğretimin tanımı yapılarak ve özellikleri incelenerek bölgenin turizm potansiyelini ve değerlerini yansıtan başarılı bir yer temelli öğretim programının nasıl hazırlanabileceğine dair öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Yer Temelli Öğretim, Munzur Vadisi Milli Parkı, Eğitim, Coğrafya Eğitimi

Abstract

In this study, important awareness of the tourism potential and values of Munzur Valley National Park (MVNP), which can be created by applying a place based education model in order to gain secondary education students studying in Tunceli, has been evaluated. In addition, suggestions were given on how to prepare a successful place based curriculum. This study, which is a theoretical research, is divided into two parts. In the first part, the tourism potential of MVNP has been analyzed in terms of supply, demand and competitive situation, and SWOT analysis has been made by making focus tourism suggestions for MVNP. In the second part, by defining the place based education and examining its features, suggestions about how to prepare a successful location based education program reflecting the tourism potential and values of the region are presented.

Keywords: Tourism, Place Based Education, Munzur Valley National Park, Education, Geography Education

¹ Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, onurkirkboga@gmail.com. ORCID ID:0000-0002-4479-7336

Giriş

Yer temelli öğretim Amerika Birleşik Devletleri'nde çevre eğitiminin 30 yıllık tecrübesinden ortaya çıkmıştır. Yer temelli öğretimin, çevre eğitiminden ayrılarak, eğitime daha farklı bir bakış açısı getirmesinin nedeni, çevre eğitiminin eğitim süreçlerinde yalnızca ağaç, toprak, su ve orman gibi çevresel faktörlere odaklanarak, eğitimin diğer bir önemli bileşeni olan 'toplumu' bu sürecin dışında tutması olmuştur. Yer temelli öğretim yöntemi eğitim süreçlerine sadece çevresel faktörlerin değil, aynı zamanda toplum paydaşlarının da dâhil edilerek daha etkili bir öğretim gerçekleştirilebileceği fikri üzerine kurulmuştur. İnsan belli bir çevrede yaşar ve o çevrenin, öznel ve nesnel özelliklerinden etkilenir (Doğanay, 2014: 206).

Yer temelli öğretim, yerel kaynaklara ve değerlere dayanarak her seviyede öğrenim için toplumun entegre bir bağlam olarak kullanılmasına odaklanır (McInerney, Smyht, ve Down, 2011). Bu anlamda yerel çevrede olan ve topluma ait olan hemen her kaynak eğitim sürecinde öğretmek için bir araç olarak kullanılabilir. Bu kaynak bazen sosyal konular olabileceği gibi bazen de çevresel konular olabilmektedir.

Turizm de bu bağlamda sosyal konular içerisinde ve topluma ait olan kaynaklardan bir tanesidir. Turizmin öneminin ve değerlerinin öğrenciler tarafından kavranabilmesi ve bu yönde farkındalıkların oluşabilmesi için, yer temelli öğretimin öngördüğü çerçevede gerçekleştirilecek bir öğretim programından faydalanılabilir.

Böyle bir öğretim programının planlanmasında, okulun bulunduğu yerel çevredeki yakın turizm değerlerinden, turizm tesisleri, gezi kulüpleri, sivil toplum örgütleri, belediyeler, valilikler, yerel esnaf gibi toplum paydaşlarından yararlanılmalıdır. Bu bileşenleri eğitim sürecine dâhil etmek yer temelli öğretimin önemli hedeflerinden bir tanesi olan okul ve toplum arasında zayıflayan bağın tekrar kurulmasında etkili olabilecektir.

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın temel amacı Munzur Vadisi Milli Parkı (MVMP) turizm potansiyelinin ve değerlerinin öğrencilere kazandırılabilmesinde, hazırlanacak bir yer temelli öğretim programının sahip olması gereken özellikleri ortaya koymaktır.

Kuramsal bir araştırma olan bu çalışma için, yer temelli öğretim ve turizm konuları ile ilgili hem ulusal hem de uluslararası literatür taraması yapılmıştır.

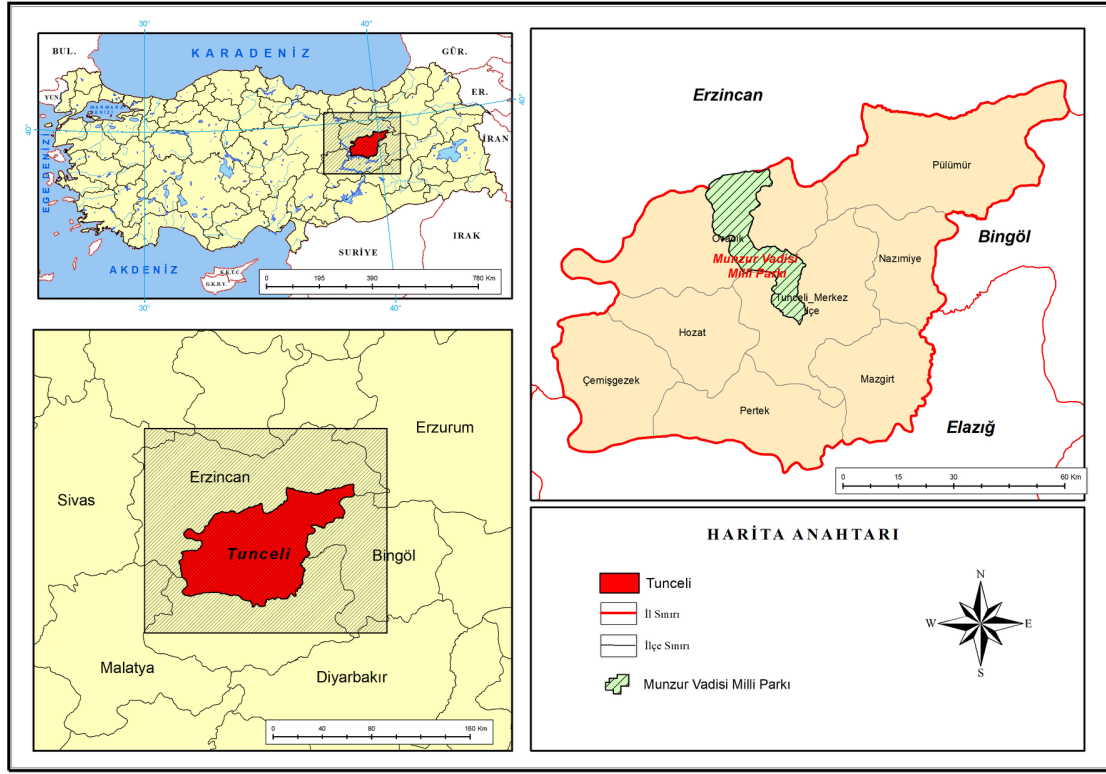
Bu bağlamda, araştırmanın birinci bölümünde, MVMP özellikleri turizm konusu kapsamında değerlendirilmiştir. Milli parkın turizm değerleri ve potansiyeli, Tunceli'de bulunan otellerin yatak kapasitesi ve gelen turist sayısı ile ilgili veriler incelenmiştir. Turizm alt yapısı incelenen milli park için, odak turizm önerileri yapılmış ve SWOT analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde ise, yer temelli öğretimin özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Munzur Vadisi Milli Parkı özelinde hazırlanacak bir yer temelli öğretim programının sahip olması gereken özellikler, gerçekleştirilen literatür taraması analizinden elde edilen bilgiler ve milli parkın incelenen turizm değerleri kapsamında verilmiştir.

Turizm Aktivitesi Açısından Munzur Vadisi Milli Parkı

Turizm, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra hızla gelişen ve geniş kitleleri etkileyen önemli bir aktivitedir. Bu aktivite, zaman içinde giderek çeşitlenmiş ve farklı alanlara yayılmıştır. Nitekim turizm kavramının tanımında bu etki açıkça görülür. Turizm, dinlenme, eğlenme, görme, tanıma, sportif faaliyetlerde bulunma veya izleme, bilgi ve görgüsünü artırma gibi amaçlarla; ya da sadece zevk için yapılan gezi (seyahat) demektir (Doğanay ve Zaman, 2013: 1). Turizm uluslararası düzeyde en hızlı gelişen sektörlerden biridir ve turizmin ekonomik açıdan gelir sağlayıcı özelliği yanında, sosyal, kültürel ve çevresel bakımdan çok yönlü etkileri vardır. Turizm olgusu için günümüzde ortaya çıkan en önemli özellik, bireylerin, söz konusu aktiviteye katılma amaçlarında görülen çeşitliliklerdir (Koca, Zaman ve Coşkun, 2007: 207). Bireylerin turizm etkinliklerine katılımı eko-turizm, doğa turizmi, inanç turizmi vb. konularda farklılıklar göstermektedir (Duran, 2012: 45). Her geçen gün turizm alanlarına olan talep artmaktadır (Duran 2012; Kuvan 2001'den).

Turizm ülkemiz için de çok önemli gelir kaynaklarından bir tanesidir. Sahip olduğumuz doğal ve kültürel zenginliklerimiz sayesinde her yıl milyonlarca turist ülkemizi ziyaret etmekte ve önemli miktarlarda döviz bırakarak ekonomimize katkı yapmaktadırlar. Turizm, ülkemiz ekonomisine sadece doğrudan döviz sağlamakla kalmaz, aynı zamanda istihdam oluşturur ve diğer sektörlerin de canlanmasına katkı sağlar (Alım, 2019). Bu bağlamda ülkemizin her köşesi, yerel olarak birbirinden eşsiz doğal ve kültürel güzelliklere sahiptir. İnsanlarımız için yaşadıkları yerlerin bu değerlerinin farkında olmaları önemlidir. İnsanlar yaşadıkları yerin turizm değerinin farkında olurlar ise hem yaşadıkları çevreye sahip çıkacak ve değerli olduklarının farkına varacak hem de bunu bir kazanca dönüştürerek yaşadıkları bölge ve ülke ekonomisine katkı sağlayabileceklerdir.

Kaynak: harita.gov.tr HGM Küre uygulaması verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1. Munzur Vadisi Milli Parkı Lokasyon Haritası

Tunceli, Merkez İlçe ile Ovacık İlçesi sınırları içinde yer alan Munzur Vadisinde, 42.674 hektarlık bir alan 1971’de Mili Park olarak ilan edilmiştir (Tablo 1). Milli park, Tunceli İli, Merkez, Ovacık İlçeleri ve Erzincan İli, Çağlayan İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır (Şekil 1). Milli Parkın 39.142 ha’lık çok büyük bir kısmı Tunceli il sınırları içinde yer alırken, sarp ve kayalık olan 3.532 ha’lık bir kısmı Erzincan sınırları içerisindedir (Dünya, 2012: 117). Tunceli ili kent merkezine 8 km. uzaklıkta başlayıp, vadi boyunca Munzur Dağlarına kadar uzanan, “Munzur Vadisi Milli Parkı” Türkiye’nin en büyük ve en önemli milli parklarından biridir. Munzur Vadisi Milli Parkı’nın morfolojik yapısını kuzey ve batıdan Karasu (Fırat), güneyden Murat nehri ile kuşatılmış olan Munzur Dağları teşkil eder (Tanrıverdi 1976: 9). Kuzeyde 3300 m ye kadar yükselen bu dağlık alan Mercan ve Munzur vadileri ile büyük ölçüde parçalanmıştır (Sarı ve Bidav, 2017: 66). Bölgenin milli park olarak kabul edilmesinde, başta akarsu kaynakları ve gözeler olmak üzere zengin doğal kaynaklar, endemik bitki türleri, yöreye özgü hayvan türleri ve zengin bitki örtüsü etkili olmuştur.

Tablo 1. Munzur Vadisi Milli Parkı’yla İlgili Bazı Özellikler.

İl	İlçe	Alanı (ha.)	İlan Tarihi	Ort. Yükselti (m.)
Tunceli	Merkez-Ovacık	42.674	21.12.1971	2500

Kaynak: Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

Munzur Vadisi Milli Parkı, turizm aktiviteleri açısından zengin bir potansiyele sahip olup, hemen her mevsimde farklı bir etkinliğin yapılması mümkündür. Gerçekten de Milli parkta dağcılık, kaya tırmanışı, doğa yürüyüşü, kampçılık, kanyon geçişi, yamaç paraşütü, nehir kanosu, rafting, doğa fotoğrafçılığı, flora ve fauna araştırmaları, kayak, buzul tırmanışı, donmuş şelale tırmanışı, bisiklet, dağ bisikleti, spor, kültür gezileri, inanç gezileri, yayla gezileri gibi ve piknik olarak çok çeşitli aktiviteler yapılabilir.

Tablo 2. Tunceli İlinde Turizm Bakanlığından İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri

Adı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi
Grand Şaroğlu Otel (Üç yıldızlı)	67	134
Pertek Termal Otel (Üç yıldızlı)	18	36
Dersim Pansiyon	18	36
Royal Demir Otel	28	56
Ayrık Vadi	5	10
	Toplam: 136	Toplam: 272

Kaynak: Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Tablo 3'ü incelediğimizde ise, belediyeden işletme belgeli konaklama tesislerinin toplam yatak sayısının da 272 olduğunu görmekteyiz (Tablo 3).

Tablo 3. Tunceli İlinde Belediyeden İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri

Adı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi
Has Otel	20	33
Yüksel Otel	21	36
Munzur Doğa Otel	30	51
Borcan Otel	25	50
Park Otel	7	14
Anahita Bungalov	8	18
Meyman Otel	17	40
Işıklar Otel	11	30
	Toplam: 139	Toplam: 272

Kaynak: Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Her yıl Temmuz ayının sonlarında veya Ağustos ayının başlarında düzenlenen '*Munzur Doğa ve Kültür Festivali*'ne yakın çevreden ve ülke genelinden çok sayıda turist Tunceli'ye gelmektedir. Fakat Tablo 2 ve Tablo 3'ten de anlaşılacağı gibi il genelindeki otellerin yatak kapasitesi 544 olduğu için şehirdeki oteller bu gibi durumlarda yetersiz kalabilmektedir.

Tunceli'nin Turistler Açısından Talep Edilme Durumu:

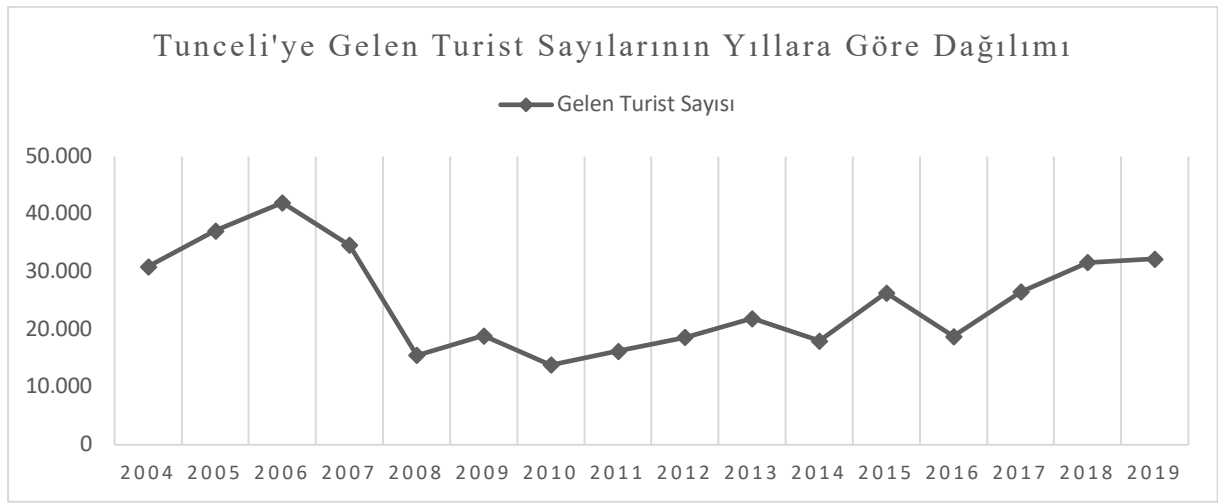
Tunceli'ye özellikle son yıllarda turizm amaçlı gelen insanların sayısında önemli bir artış gözlenmektedir (Tablo 4). Gerçekten de 2010 yılında 843'e kadar gerileyen turist sayısı 2019 yılında 32254'e ulaşmıştır. Ancak, bu artışa rağmen yöreye gelen turist sayısı henüz 2006 yılındaki seviyeye (42009) ulaşamamıştır (Tablo 4). Bu durum Tunceli ilinde terörün etkisini göstermesi açısından da dikkat çekicidir. Oysa özellikle yaz mevsiminde yurt içinden ve yurt dışından gelen turistlerin yaptıkları harcamalar, henüz yeterince gelişmemiş Tunceli ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Tunceli önemli bir turizm yöreni olma yolunda emin adımlarla ilerlemekte ve bu yönde yapılan yatırımlar devam etmektedir. Yöreye yönelik yatırımların tamamlanması ve terörün önlenmesi durumunda, Tunceli'yi ziyaret edecek turist sayısının kısa sürede birkaç yüz bine ulaşacağını tahmin etmek mümkündür.

Tablo 4. Tunceli İline 2004 – 2019 Yılları Arasında Gelen Turist Sayıları

Yıllar	Yabancı	Yerli	Toplam
2004	115	30.825	30.940
2005	140	36.984	37.124
2006	206	41.803	42.009
2007	38	34.581	34.619
2008	49	15.498	15.547
2009	110	18.834	18.944
2010	81	13.762	13.843

2011	322	15.923	16.245
2012	272	18.362	18.634
2013	104	21.815	21.919
2014	115	17.901	18.016
2015	595	25.947	26.342
2016	307	18.521	18.828
2017	255	26.271	26.526
2018	380	31.285	31.665
2019	385	31.139	32.254

Kaynak: Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Kaynak: Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Şekil 3. Tunceli'ye gelen turist sayılarının yıllara göre dağılımını gösteren grafik.

Munzur Vadisi Milli Parkı'nın Bölgesel Rekabet Durumu

Munzur Vadisi Milli Parkı'nın bölgedeki diğer rakiplerine göre avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Öncelikle avantajlarını incelediğimizde, ilk olarak Munzur Vadisi Milli Parkı bölgede ve ülke genelinde eşine az rastlanır bir doğaya sahiptir. Daha önce de belirtildiği gibi sahip olduğu zengin flora, fauna ve jeomorfolojik yapı sayesinde birçok turizm aktivitesinin yapılmasına elverişli bir ortamı bulunmaktadır. İkinci olarak, Tunceli ilinde sanayinin gelişmemiş olmasından dolayı, sanayi tesislerinin çevreye vereceği zararlı etkilerden uzak ve korunaklı bir milli park olarak tamamen doğal kalmayı başarabilmiştir. Üçüncü avantajı ise bugüne kadar genellikle yerli turist ve bölge halkının ilgisini çeken milli parkın bölge ve ülke dışından gelecek olan turistler için tamamen keşfedilmeyi bekleyen bir 'ada' niteliğinde olmasıdır. Zira modern dünyada gidilmeyen, ayak basılmayan, keşfedilmeyen pek az yer kalmıştır. Munzur Vadisi Milli Parkı da uzaklardan gelecek turistler için bu yerlerden biridir. İnsanlar doğaları gereği keşfetmeyi, yeni yerler bulmayı severler. Yeter ki şartlar uygun, ortam müsait olsun. Son olarak diğer bir avantajı ise yöre insanının misafirperver ve hoşgörülü olmasıdır. Sonuçta dışardan gelecek turistlerin sahip olduğu farklı kültürel yapıların ziyaret edilen bölgede hoşgörü ile karşılanması Tunceli turizminin bir diğer avantajı olarak görülebilir.

Tunceli ve bu arada Munzur Vadisi Milli Parkı'nın avantajları yanında dezavantajları da bulunmaktadır. Zira bir bölge, ne kadar güzel olursa olsun veya turistik çekiciliği ne kadar yüksek olursa olsun, eğer turistlerin erişimlerini sağlayacak ve ağırlayabilecek imkânlardan yoksun ise, sadece yüksek turizm potansiyeli sahibi bir bölge olarak kalır. Dezavantajlardan ilki ve belki de en önemlisi Munzur Vadisi Milli Parkını da içine alan ve yıllardır süregelen terör sorunudur. Son yıllarda terör olaylarındaki azalma yöre turizmi açısından umitleri artıran bir gelişmedir. Bilindiği üzere ulaşım ve iletişimin çok geliştiği günümüzde, en uzak yerlere bile ulaşmak fiziki

mesafenin aşılması ve erişim olarak oldukça kolaylaşmıştır. Fiziki mesafenin yakın olmasına rağmen terör olayları mesafe kavramını olumsuz etkilemekte ve insanın zihninde yer alan ulaşım veya erişebilirlik mesafesini artırmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 1997). Nitekim günümüzde en fazla kullanılan iletişim araçlarından biri olan internette bir yere gitmek amacıyla arama-tarama yapan turistler, dünyanın neresinden olursa olsun, 'Tunceli' ya da Munzur' kelimelerini yazdıklarında karşılıklarına ilk çıkacak bilgi **terör yazıları ve bunlarla ilgili haberler** olmaktadır. Kuşkusuz arama motorlarında gidecekleri yerleri araştıran turistler için karşılıklarına çıkan terör ifadesi hiç de kabullenebilecekleri bir durum değildir. MVMP'nin dezavantajlarının içinde turizm potansiyeline ve rakiplerine karşı en olumsuz yönü terörle ilgili bu algıdır. İkinci olarak ekonomik, alt yapı, hizmetler, konaklama ve yeme içme olanaklarındaki eksikliklerdir. Ulaşım ile ilgili en önemli sorun havayoluyla yöreye gelecek turistlerin 150 km uzaklıktaki Elazığ Havaalanını kullanmak zorunda olmalarıdır. Son olarak tanıtım eksikliği, başka bir ifade ile yörenin yeteri kadar reklamının yapılamamış olmasıdır. Bu durumun, ilk dezavantaj ile doğrudan bağlantılı olduğu düşüncesindeyiz. Olumsuz bilgi, haber ve diğer yayınlar olumlu tanıtımların etkisini hemen hemen ortadan kaldırmaktadır. Dolayısıyla bütün bu dezavantajların içinde ilk bahsedilen terör sorunu diğer faktörleri derinden etkilemektedir. Son yıllarda yaşanan olumlu gelişmeler bu durumu yavaş da olsa değiştirmeye başlamıştır. Terörün başarılı bir şekilde temizlenmesine bağlı olarak bölgeye düzenlenen tur gezilerinde ve turizm faaliyetlerinde artış gözlemlenmiştir. Terör olaylarının çok azaldığı yörede görev, artık yerel yöneticilerle devlet kurumlarına düşmektedir.

Munzur Vadisi Milli Parkı İçin Odak Turizm Önerileri

Türkiye, turistik ürün yelpazesi son derece geniş bir ülkedir ve turizmin farklı mevsimlerde ve farklı beklentilerdeki kitlelere yönelik birçok şekline tanık olunur (Doğanay ve Zaman, 2013). Munzur Vadisi Milli Parkı da sahip olduğu zengin flora, fauna ve jeomorfolojik yapı sayesinde çeşitli turizm aktivitelerinin yapılması için elverişli şartları taşımaktadır. Özellikle kış aylarında Munzur Dağları'nda kış turizmi yapılabilmesi için uygun iklimatik ve jeomorfolojik şartlar mevcuttur. Milli Parkın Ovacık İlçesi'nde yer alan bölümünde bir kayak tesisi ve otel bulunmaktadır. Bu tesis, özellikle Tunceli içinden ve çevre illerden kayak yapmaya gelen turistler için bir cazibe merkezi konumundadır. Pistin uzunluğu 1200 metre, rakımı ise 1500 metredir. Bu pist kış mevsiminde kayak için uygun şartları taşımaktadır. Kayak turizmi için gerekli alt yapı daha da geliştirilerek turistlerin buraya ülke genelinden ve yurt dışından gelmeleri sağlanabilir. Böylece Ovacık İlçesi'nin ihtiyaç duyduğu ekonomik kalkınmaya katkı sağlanmış olur.

Tunceli doğa açısından çok zengin olmasına rağmen, doğa turizmi eğitimi ve tanıtımı yeterince yapılmadığından, bölge bu konudaki büyük potansiyelini değerlendirememektedir. Türkiye'nin doğasını incelemek için her sene binlerce turist yurtdışı kaynaklı turlarla Türkiye'ye gelmekte, Doğu Anadolu Bölgesi de dâhil olmak üzere yurdun dört bir yanında kuşları, bitkileri, böcekleri ve diğer canlıları gözlemlemektedir. Doğal ve kültürel tahribatın önüne geçen ve kişi başına normal turizmden çok daha fazla gelir getiren eko turizm, Tunceli gibi ekonomik açıdan yoksul ama doğası zengin illerimiz için önemli bir alternatif gelir kaynağı olabilir. Munzur Vadisi Milli Parkı doğa turizmi açısından ciddi potansiyele sahiptir. Gerek sahip olduğu zengin hayvan varlığı, gerekse zengin bitki örtüsü sayesinde doğa turizmi meraklılarının ilgilerini çekebilecek kapasitededir.

Bir başka odak turizmi önerisi ise doğa sporları turizmidir. Doğada yapılan her türlü spor doğa sporları olarak tanımlanmaktadır (Ardahan ve Lapa, 2011). Dağcılık, kaya tırmanışı, doğa yürüyüşü, kampçılık, mağara dalışı, kanyon geçişi, yamaç paraşütü, paramotor, kanat, yelken kanat, motorlu deltakanat, nehir kanosu, rafting, su altı dalıcılığı, serbest dalış, doğa fotoğrafçılığı, tur kayağı, buzul tırmanışı, donmuş şelale tırmanışı, dağ bisikleti, oryantiring, base jumping, yelken, rüzgar sörfü, uçurtma sörfü ve benzeri aktiviteler doğa sporlarına örnek olarak gösterilebilir. Munzur Vadisi Milli Parkında ise bu doğa sporlarının büyük bir bölümü yapılabilir. Bunlardan en yaygın olarak yapılanları rafting, doğa yürüyüşü ve dağcılıktır. Munzur akarsuyu rafting sporuna elverişli şartları özellikle ilkbahar ve yaz mevsimlerinde taşımaktadır. Akarsuyun debisinin yüksekliğinin olması ve derinlik şartlarının çok ani değişmesinin rafting severleri buraya çekeceği kuşkusuz bir gerçektir.

Doğa yürüyüşü ise Munzur Vadisi Milli Parkında terörün sona ermeye başlamasıyla birlikte hızla artmaya başlamıştır. Son dönemlerde doğa yürüyüşleri turları düzenlenmeye başlamış ve bu turlar il dışından birçok turisti Tunceli'ye çekmiştir.

Munzur Vadisi Milli Parkı İçin SWOT Analizi

Munzur Vadisi Milli Parkı'nın turizm potansiyelini daha iyi ortaya koymak ve turizm değerleri yanında turizm faaliyetlerine engeller çıkaracak şartları belirlemek, kuşkusuz SWOT (GZFT) analiz ile değerlendirilebilir. MVMP için böyle bir analizi yaptık ve Tablo 5'te yörenin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatlar ve tehditleri belirledik.

Tablo 5. Munzur Vadisi Milli Parkı İçin SWOT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Fırsatlar	Tehditler
Zengin tabiat	Güvenlik riski	Altyapı yatırımları	Önemli rakipler
Keşfedilmemiş doğa	Alt yapı eksikliği	Terörün azalması	Terör tehdidi
İnanç merkezleri	Tanıtım yetersizliği	Ekonomik gelişme	Doğal afetler
Zengin flora ve fauna	Olumsuz Algı	Munzur Üniversitesi	İklim değişikliği
Yüzey şekillerinin çeşitliliği	Uluslararası turizme yönelik çalışmaların yetersizliği	Ekoturizm potansiyeli	Salgın hastalıklar
Ağır sanayinin gelişmemiş olması	Doğal alanlarda çevre temizliğinin yetersizliği	Doğa sporları potansiyeli	İstikrarsızlıklar
Misafirperver insanlar	Havaalanı olmaması	Kırsal yaşam	Turizm kaynaklı çevre kirliliği riski

Tablo 5 incelendiğinde yörenin güçlü yönleri olarak zengin ve henüz yeterince keşfedilmemiş doğal ortam, yörede çok sayıda bulunan inanç merkezleri ve misafirperver halk, zayıf yönleri ise güvenlik riski ve bununla bağlantılı olumsuz algı, alt yapı eksikliği ve tanıtım yetersizliği olarak belirlenmiştir. Munzur Üniversitesi, Ekoturizm potansiyeli, terör eylemlerinin gittikçe azalması, yerel ve merkezi yöneticilerin Tunceli'ye daha fazla önem vermesi ve bunun ekonomik gelişme olarak etkisi fırsatlar olarak değerlendirilebilir. Milli parkın turizm potansiyelinin değerlendirilmesinin etkisiyle Erzurum, Erzincan, Bingöl ve Elazığ gibi önemli rakiplerin olması, gittikçe azalmasına rağmen bir terör eylemiyle karşılaşma olasılığı, yörede zaman zaman meydana gelen deprem, çığ ve heyelan gibi doğal afetler de yöre turizmi için *tehditler* olarak öngörülmüştür. Yöre turizminin ve ekonomisinin geleceği, zayıf yönler ve tehditlerin durumuna, güçlü yönler ile fırsatların stratejik olarak değerlendirilebilmesine bağlıdır.

Yer Temelli Öğretim

Birinci bölümde değerlendirilen Munzur Vadisi Milli Parkı'nın turizm potansiyeli bölgenin ihtiyaç duyduğu ekonomik kalkınma açısından oldukça önemlidir. Mevcut potansiyelin değerlendirilmesi ise bölge insanının turizm değerlerini bilmesi ve bunu bir fırsata çevirmesi ile gerçekleşebilir. Bu farkındalık ise ancak eğitim ile mümkün olmaktadır. Erken yaşlarda doğru bir şekilde verilecek olan iyi bir eğitim ile bu farkındalık başta yörede yaşayan insanlara kazandırılabilir. Bu farkındalığın, okullarda kazandırılacağı ders ise insanın dünya üzerindeki yaşamını etkileyen tüm faktörleri çevre, mekân ve yer bağlamında ele alan, inceleyen coğrafya dersidir. (Öztürk, 2007). Etkin bir vatandaşın iyi bir coğrafi birikime ihtiyacı olacağı kuskusuzdur (Girgin, 2001).

Coğrafya Dersi Öğretim Programı amaçları arasında bulunan '*yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirme*' (CDÖP, 2018, ss. 11) amacı yer temelli öğretim ile gerçekleştirilebilir. Bu kapsamda, turizm potansiyeli yüksek olan ancak henüz yeterince değerlendirilememiş olan MVMP'yi yer temelli öğretim açısından incelemenin başta gençler olmak üzere yöre halkına farkındalık kazandırması beklenmektedir. Özellikle yer temelli öğretime katılan öğrencilerin yapacakları etkinliklerle başta turizm değerleri olmak üzere yakın çevre hakkında farkındalık kazanmaları ve yöreyi tanıtıcı faaliyetler gerçekleştirmeleri amaçlanmaktadır. Bu sebeple yer temelli öğretim hakkında araştırma yapacak araştırmacılara ve özellikle eğitimcilere bu öğretim tekniğini kısaca tanıtmamız yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

Sobel'e göre yer temelli öğretim; dil sanatları, matematik, sosyal bilgiler, fen bilgisi ve diğer alanlarda kavramları öğretmek için bir başlangıç noktası olarak yerel toplum ve çevreyi kullanma sürecidir (Akt: Taş ve Özkaral, 2015). Yer temelli öğretim modeli, coğrafya dersinde uygulanması açısından en uygun derslerden birisi kabul edilebilir. Çünkü coğrafyada işlenen ders konuları insan ve doğa arasındaki karşılıklı etkileşimi anlatmaktadır. Turizm de bu konulardan biridir.

Yer temelli öğretim modelinin çıkış noktası günümüzde bağları zayıflayan ve neredeyse etkileşime girmeyen okullardaki eğitim süreci ve toplum arasındaki ilişkinin tekrar tesis edilerek daha etkili bir eğitim

gerçekleştirilebileceği öngörüsüdür. Bu modele göre etkili öğrenme, yaşadığımız yerde, toplum içinde ve toplum yararına yapılan eğitim süreçleri ile gerçekleşmektedir. 17. yy.'da 1592-1670 yıllarında yaşamış olan filozof ve reformist bir eğitimci olan Comenius, yer temelli öğretimin önemli odak noktalarından bir tanesi olan yakın çevrenin öğrenme üzerindeki önemini şu cümlesiyle vurgulamıştır: 'Önce en yakın olanların bilgisi, daha sonra uzak olanların bilgisi öğrenilmelidir.' (Woodhouse, 2001). Comenius, kalıcı öğrenmenin kitaplar ile verilen bir eğitim ile değil, doğal ortamda verilen bir eğitimle gerçekleşeceğini söylemiştir (Knapp, 2005). Okul kitaplarında anlatılan konular ve verilen örnekler öğrencilerin yaşadığı yerden uzak örnekler olduğu için öğrenci üzerinde istenilen ilgi ve merakı oluşturamayabilmektedir.

Gregory A. Smith, Oregon, Portland'da bulunan Lewis & Clark College'da Eğitim ve Danışmanlık Enstitüsünde profesördür ve yer ve toplum temelli öğretim alanında önemli çalışmaları bulunmaktadır. Smith'e (2002) göre 5 tematik kalıbı bulunan yer temelli öğretimle ilgili esasların coğrafi bakış açısıyla aşağıda ifade edilebileceği düşünülebilir. Bunlar:

- **Kültürel Çalışmalar:** Kültürel çalışmalarda öğretmenler ve öğrenciler doğrudan kendi yaşamları ya da ailelerin yaşantısıyla alakalı yerel kültürel ya da tarihi olguları araştırma konusu olarak ele alırlar. Coğrafya derslerinde ise kültürel çalışmalar temasında öğrencilerin yaşadıkları yerdeki kültür merkezleri, turizm, ekonomik faaliyetlerin sosyal ve kültürel etkileri, şehirleşme, sanayi ve göç ilişkisinin toplumsal etkileri gibi konular üzerinde çalışmaları sağlanabilir.
- **Doğa Çalışmaları:** Yerel doğal olgulara yönelik bir araştırmanın karşılaştırılabilir faydaları olabilir. Bu çalışmalar, daha uzak ya da somut olgulara ilişkin bir araştırmanın üstüne inşa edilebileceği bir temel görevi de taşıyabilir. Kendi çevrelerinde doğa temelli araştırmalar içinde yer alan öğrenciler, bu çalışmalar ile edindikleri deneyimleri ve bilgileri uzak çevrelere genelleyerek gerçekçi bir dünya görüşü kazanırlar. Coğrafya dersinde, doğa çalışmaları kapsamında iklim değişikliği, doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı ve çevre sorunları, çevre sorunlarını önlemede bireye düşen görevler ve doğal kaynakların yönetimi gibi konular temelinde programlar örgütlenerek uygulanabilir.
- **Gerçek Dünyada Problem Çözme:** Öğrenciler sınıf olarak odaklanacakları bir problem seçip, karakteristiklerini ve dinamiklerini inceleyerek, potansiyel çözümler geliştirip bu problemi çözmek için sarf edilecek çabaları organize ederler. Temeli doğaya dayanan bütün derslerde olduğu gibi coğrafya dersi de bu tarz çalışmaların gerçekleştirilmesi için oldukça uygundur. Örneğin öğrencilerin yaşadıkları yerdeki bir çevre sorunu konu olarak seçilerek, bu sorunun üzerinde öğrencilerin düşünmesi ve çözüm önerileri üretmeleri sağlanabilir. Sadece doğa kökenli konularda değil kültürel ve beşeri konularda da yapılabilecek çalışmalar olabilir. Örneğin, öğrencilerin yaşadıkları yerdeki göç hareketlerinin ortaya çıkardığı sorunlar hakkında düşünmesi sağlanarak, bunun nasıl engellenebileceğine dair çözüm önerileri ve farklı bakış açıları üretmeleri sağlanabilir.
- **Staj ve Girişimcilik Fırsatları:** Genç insanlara yerel kültür, doğa olgusu ve gerçek dünya sorunlarını öğrenmelerine ek olarak, okul öğrenimini yerelde mevcut olan iş fırsatlarıyla birleştiren yer temelli öğretim, genç insanlara hem yaşadıkları toplum içerisinde kalma hem de aile ve komşularına fayda sağlama adına özgüven ve inisiyatif sağlamaktadır. Bu tema kapsamında öğrencilerin coğrafya derslerinde, yaşadıkları bölgelerin ekonomisini, ticaretini veya turizmin etkisini daha iyi kavrayabilecekleri ve bunu gelecek hayatlarında fırsata çevirmelerine imkân sağlayabilecek programlar oluşturulabilir. Örneğin öğrencilerin yerel esnaf işletmelerinde, sanayi işletmelerinde veya oteller gibi yerlerde 'gözlemci' gibi yer almalarını sağlayabilecek etkinlikler gerçekleştirilebilir. Bunu neticesinde öğrencilerin hayata dair bakış açılarında yeni ufuklar oluşabilir.
- **Toplumsal Süreçlerde Yer Alma:** Beşinci ve belki de yer temelli eğitimde en kapsamlı yaklaşım öğrencileri sadece toplumlarının ekonomik hayatına değil aynı zamanda karar alma süreçlerine de dâhil etmesini içermektedir. Bu bağlamda coğrafya derslerinde öğrencilerin çevresel, sosyal ve ekonomik konu başlıkları altında çalışmalar yürüten belediyeler, valilikler, il müdürlükleri veya sivil toplum kuruluşları çatısı altında yer almaları sağlanarak aktif katılımcılar olabilirler. Bunun sonucunda öğrenciler sorumlu vatandaş olmanın gereklerini yaşayarak öğrenebilirler.

Yer temelli öğretim modelinin bir başka önemli odak noktası ise öğretim programının planlanmasında toplum paydaşlarının da etkin rol oynayabilmesidir. Öğretim programını planlarken öğretilecek ders konularının toplum paydaşlarının da katkılarıyla yerel çevre ve yerel toplumun da ihtiyaçları göz önüne alınarak bir programlama yapılması önemlidir.

Sharon Anne Barnett 'Marin County Kuşları Hakkında Yer Temelli Eğitim ve Öğretim: Öğretmenler İçin Program Geliştirme' isimli yüksek lisans tezinde 'Yer Temelli Öğretim ve Toplumsal Katılım Merkezi'nden aldığı başarılı bir yer temelli öğretim yaklaşımının ilkeleri aşağıdaki gibi belirtmiştir:

- ‘Öğrenme, okul bahçesinde, yerel topluluk içinde ve çevrede gerçekleşir.
- Öğrenme, yerel temalar, sistemler ve içerik üzerinde yoğunlaşmaktadır.
- Öğrenme bireyseldir.
- Öğrenme deneyimleri, toplumun canlılık ve çevre kalitesine katkıda bulunur ve topluluğun küresel çevre kalitesinin geliştirilmesindeki rolünü destekler.
- Öğrenme, yerel organizasyonlar, ajanslar, işletmeler ve hükümetle güçlü ve çeşitli ortaklıklar tarafından desteklenmektedir.
- Öğrenme disiplinler arasıdır.
- Öğrenme deneyimleri, yerel duruma göre uyarlanmıştır.
- Öğrenme, kişinin yaşadığı yere olan sevgisinin temelini oluşturur ve bunun geliştirilmesini destekler.
- Yer temelli öğrenme, bölgesel ve küresel konuları uygun bir biçimde anlama ve bunlara katılımın temelini oluşturmaktadır.
- Yer temelli öğretim yaklaşımı, diğer kurumsal hedeflere ulaşmanın ayrılmaz bir parçasıdır.’ (Barnett, 2009, ss 11-12)

ABD’de yapılan araştırmalar yerel çevre bağlantılı öğretim programlarının akademik başarıyı artırdığını da göstermiştir. Örneğin 1998 yılından Lieberman ve Hooddy tarafından yapılan bir çalışma, öğretmenlerin çevrenin bütünleşmiş bir bağlam olarak kullandığı, 400’den fazla öğrenci ve 250 öğretmen ve yöneticiyle görüşmeler yaptığı 40 okulun saha ziyaretlerini kapsamaktadır. Çalışmada eğitimcilerin yüzde 98’inin yerel çevrenin bütünleşmiş bir bağlam olarak kullanıldığı öğretim programlarının benimsenmesinden sonra öğrencilerin öğrenme coşkusunda kayda değer bir artış ve okul faaliyetlerine artan katılımı bildirdiğini keşfetmişlerdir (Lieberman & Hooddy, 1998). Öğrencilerin %89’u bu şekilde öğrenirken onlara verilen görevleri yerine getirmede daha istekli olduklarını belirtmişlerdir. Ankete katılanlar için özellikle önemli olan, yerel çevreyi bir bağlam olarak kullanan öğrenme yöntemlerinin çeşitli öğrenme stillerine sahip öğrencilere, özellikle de okul başarısızlığı riski altında olan öğrencilere karşı daha olumlu sonuçlara yol açması olmuştur. Çalışmaya katılan 40 okulun tamamındaki eğitimciler, yerel çevredeki öğrenmenin, öğrencilerin çoğunun daha başarılı bir şekilde çalışmalarına fırsat sağladığını bildirmiştir.

Yer temelli öğretimin öğrencilerin akademik başarıları ve tutumlarındaki gelişmeleri yanında, özellikle ABD’de yapılan çalışmalarda yöre ekonomisine, çevre korumaya, tanıtıma ve sosyal, kültürel ve ekonomik alandaki katkılarını gösteren önemli çalışmalar da bulunmaktadır.

Gregory A. Smith ve David Sobel tarafından yazılmış olan ‘Place and Community Based Education in Schools’ isimli kitapta yer temelli öğretimin önemi ve etkisi birçok örnekle açıklanmaya çalışılmıştır ve öğrencilerin eğitim ve kişilik gelişimlerine önemli katkılar sunan ve yerel çevrelerinin gelişimine katkıda bulunduğu önemli projeler tanıtılmıştır.

Bu eserde bir bölgenin sosyal ve ekonomik kalkınmasına yer temelli öğretimin nasıl bir katkı sağlayabileceğinin gösteren örnek çalışmalardan biri hakkında aşağıda kısa açıklamalar yapılmıştır.

‘1990’ların ortalarında Randy Parry, Güney Dakota’nın Sioux Şelalesinin 65 mil kuzeybatısında, Howard Lisesinde madencilik öğretmeni ve basketbol antrenörü olarak görev yapmaktadır. Howard’ın kenti, üst Orta Batı’daki birçok kasaba gibi dışarıya yoğun göç vermiştir. 1920’lerde ve 1930’larda nüfus zirveye ulaştıktan sonra, ilçe merkezi olan Howard’daki nüfus 1.000 kişiye düşer. Parry, bunu engellemek için neler yapabileceğini düşünmeye başlar ve gençlerin bu sürecin kritik bir unsuru olabileceğine inanır. Bu amaçla bir proje ve hibe programı hazırlar. Hibenin amacı, yerel sakinlerin yiyecek, su, barınak, giyim ve istihdam ihtiyaçlarını karşılayan sürdürülebilir toplulukların geliştirilmesi ve bu büyümenin aynı zamanda bölgenin ekolojik sistemleri ile uyumlu olmasını sağlamaktır. Öğrencilerinin ilk projelerinden bir tanesi, bölge sakinleri için cazip alışveriş yerlerini öğrenmek amacıyla ildeki kayıtlı seçmenlerin hepsinin incelenmesini içeren bir topluluk nakit akışı çalışmasıdır. Öğrenciler, katılımcıların yaklaşık yarısının öncelikle alışveriş ihtiyaçlarının büyük bir kısmı için ilçe dışındaki büyük şehirlere gittiklerini bulurlar. Ayrıca öğrenciler, il sakinlerine, harcanabilir gelirinin sadece yüzde 10’unu yaşadıkları yerde harcadıkları takdirde yedi milyon ek doların bölge ekonomisine gireceğini ve daha fazla satış vergisi gelirinin ise yerel yönetim için gelir olacağını bilmelerini sağlarlar. Bölge sakinleri bu tavsiyeyi dinlerler ve bir sonraki yıl Miner County’deki vergiye tabi satışlar 15,6 milyon dolara ulaşarak yüzde 41,1 artar ve kademeli olarak bu seviyede istikrar kazanır. Diğer projeler arasında, öğrencilerin oluşturduğu yetişkin bilgisayar sınıfları, ABD Tarım Bakanlığı tarafından desteklenen bir sera ve topluluk bahçesi projesi ve ildeki kanser kümeleri üzerine öğrenci çalışması

projeleri yer almaktadır. Parry ve öğrencileri 1997 sonbaharında topluluk vizyon toplantılarına sponsor olmaya başlarlar ve bu toplantılara toplumun her kesiminden gelen insanlar, gençler, yaşlılar, çiftçiler, iş adamları, din adamları, öğretmenler ve düşük gelirli ve yüksek gelirli sakinler katılmaktadır. Büyük toplantılara genellikle yaklaşık 150 kişi katılır. Tartışmalar, Miner County'nin varlıklarını, zayıf yönlerini ve daha fazla nüfus düşüşünü önlemek için yeterli sayıda yüksek kaliteli iş yaratma yeteneğine sahip bir toplum yaratma stratejilerini belirlemeye odaklanır. Odak grupları incelenir ve konut, istihdam, sağlık bakımı ve eğitim ile ilgili öneriler geliştirilir. Bu görüşmelerin dışında, gençler ve yaşlılar da dâhil olmak üzere çeşitli farklı kurucu gruplardan ve 22 üyeden oluşan 'Miner County Görev Gücü' kurulur.' (Smith ve Sobel, 2014, ss. 51-53)

Ülkemizde de son yıllarda yer temelli öğretim yaklaşımı ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlarda yer temelli öğretim yaklaşımının olumlu yönleri tespit edilmiştir. Örneğin, Çakmak (2018) 'Yer Temelli Öğretim Yaklaşımına Dayalı Proje Çalışmalarının Öğrencilerin Problem Çözme ve Sosyal Becerilerine Etkisi' adlı yüksek lisans çalışmasında, yer temelli öğretim yaklaşımı kapsamında yapılan proje çalışmalarının, öğrencilerin problem çözme becerileri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca öğrencilerin sosyal beceri ön test son test sonuçlarında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrenciler bu çalışmalarda yaşadıkları bölgede hangi ürünlerin nasıl yetiştiğini öğrenmişler, kültürel öğeleri yakından tanımışlar, çalışmanın yapıldığı bölgeye büyük bir ekonomik değer katan balıkçılık sektörünü yakından incelemişler, tarihi mekânları ziyaret etmişler ve sözlü tarih çalışmaları yapmışlar ve tüm bunların öğrencilerin yer hissi kazanmalarında önemli olduğu tespit edilmiştir.

MVMP özelinde düşünülecek olursa bu örneklerden de anlaşılacağı gibi turizm konusu ile ilgili yapılacak bir yer temelli öğretim çalışmasının eğitim ve öğretimle ilgili yararları yanında Tunceli turizmüne önemli katkı sağlayacağı da öngörülebilmektedir.

Doğal ortamda veya yerel topluluktaki eğitim deneyimleri öğrencilerin kendilerini daha iyi hissetmelerine yardımcı olmakla kalmaz, bu şekilde öğrenmek, problem çözme ve ideal olarak akademik başarının göstergelerinden biri olan eleştirel düşünme becerilerini de geliştirebilir. Yapılan çalışmalar yerel çevreyi bütünleşmiş bir bağlam olarak kullanan okullardaki öğrencilerin problem çözme ve stratejik düşünme yeteneğine geleneksel eğitim görmüş akranlarından daha fazla sahip olduklarını göstermiştir (Smith ve Sobel 2010).

Woodhouse ve Knapp'a göre yer temelli öğretim yaklaşımı için çeşitli ayırt edici özellikler bulunmaktadır (Gruenewald, 2003):

- Yerin belirli özelliklerinden ortaya çıkmaktadır,
- Doğal olarak multidisiplinerdir,
- Doğası gereği deneyimseldir,
- "Kazanmayı öğrenmekten" daha geniş bir eğitim felsefesinin yansımasıdır
- 'Yeri' benlik ve toplumla bağlamaktadır.

Yer temelli öğretim yaklaşımının genel özellikleri incelendiğinde yaklaşımın disiplinler arası, yer hissini geliştirdiği, okul-toplum arasında işbirliği yapan, öğrenci odaklı ve öğretmenin rehber olduğu yapılandırmacı bir anlayış içinde olduğu belirtilebilir (Çakmak, 2018).

Yer temelli öğretim programı planlanırken yerel çevre ile bağlantılı olmasına dikkat edilmelidir. Örneğin matematik dersinde öğrencilerin dört işlem yapma becerilerinin geliştirilmesi hedefleniyorsa esnaf odaları ile görüşülerek bu öğrencilerin marketlerin, bakkalların veya farklı işletmelerin kasa bölümündeki hesap işlerine bakmaları sağlanabilir. Bu yönde bir program örgütlenebilir.

Düzenlenecek olan programın multidisipliner olması da önemlidir. Bir ders için planlanan ders programında öğrencilerin farklı derslerden de yararlanabilmesinin önü açılmalıdır. Örneğin biyoloji dersi için hazırlanan bir programda öğrencilerin bölgelerinde yaşayan hayvan türleri için bir tanıtım broşürü hazırlanması projesi yapılabilir. Bu süreçte öğrenciler bölgelerindeki hayvan türlerini öğrenirken broşürün yazılması sürecinde de dil bilgilerini ve dil becerilerini geliştirmek için Edebiyat öğretmenlerinden destek alarak disiplinler arası bir çalışma gerçekleştirmiş olurlar.

Eğitimin temel amaçlarından bir tanesi de topluma yararlı ve faydalı bireyler kazandırmaktır. Fakat günümüzde eğitim, merkezi test sınavlarının kısır döngüsü içerisine sıkışmıştır ve bu nedenle okullar toplumdan giderek uzaklaşmıştır. Toplum ve okul arasındaki duvarlar soyut anlamda değil somut olarak da yükselmiştir. Okul sınırları içerisine giren öğrenciler adeta bir ceza evine girer gibi yüksek duvarlarla çevrili bir binaya girmekte ve dersler bitene kadar genellikle o duvarlardan dışarı çıkamamaktadırlar. Bu durum, eğitimin toplumdan uzakta bir eğitim vererek bireyleri nasıl gerçek hayata ve topluma hazırlayacağı konusunda endişeler oluşturmuştur. Bireyler

(öğrenciler) eğitim hayatları boyunca nadiren kendi akranları dışındaki insanlarla bir araya gelmektedirler. Böylesi bir ortamda öğrenciler toplumdan ziyade genellikle kendi çıkarlarını ön planda tutan bireyler olarak eğitim hayatlarının sonunda topluma girmektedirler. Okul ve toplum arasındaki yabancılaşma ve akademik başarıdaki gerileme temel olarak bir ulusal güvenlik sorunu olarak değerlendirilmelidir. Yer temelli öğretim bu endişelere cevap olarak ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım okul ve toplumu bir araya getirerek, sosyal ve çevresel konular üzerine öğrenciler ve toplum paydaşlarının birlikte düşünmesini hedeflemektedir. Bu sayede öğrencilerin gerçek hayata yaşadıkları yerler ile ilgilenecek hazırlanmaları neticesinde, hem kendilerine olan güvenlerinin hem de akademik başarılarının artması beklenmektedir. En önemlisi de toplum ve okul arasında sağlıklı ve güçlü bir bağ kurulması amaçlanmaktadır.

Yer Temelli Öğretim ve Turizm Konusu

Birinci bölümde değerlendirilen MVMP'nın turizm potansiyeli ve değerleri Tunceli özelinde bölgenin ekonomik yönden kalkınabilmesi ve ilden dışarıya olan göçün önlenmesi için bir fırsat niteliğindedir. Bu fırsatın değerlendirilebilmesi bölge insanının yaşadığı yerel çevreye yönelik farkındalıklarının artmasıyla sağlanabilecektir. Bu bağlamda eğitimciler tarafından hazırlanabilecek bir yer temelli öğretim programı bu farkındalığın oluşturabilmesinde etkili bir rol oynayabilecektir.

Yer temelli öğretim yaklaşımı, öğrencileri toplumdaki diğer paydaşlar gibi, sorunlar üzerine düşünen, sorunlara çözüm önerileri arayan, sorgulayan ve yaşadığı toplum için yararlı işler yapan üretken bireyler olarak görmektedir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin okullarını ve toplumlarını, eleştirel bir objektif bakış açısıyla görmek isterlerse aşağıdaki soruları sormaları istenir ve bu sorular, etkili bir yer temelli öğretim programı hazırlayabilmenin anahtarı olarak gösterilmektedir (McInerney, Smyht, ve Down, 2011):

1. Toplumumuzun en iyi özellikleri nelerdir? Yaşadığımız çevreyi daha iyi bir yer haline getirmek için ne yapılabilir?
2. Anıtlar ve kamu mimarisi bize bu toplumumuzda en değer verilen miras hakkında ne anlatıyor?
3. Okulumuzda ve toplumumuzda toplum mirasının daha kapsayıcı ve doğru bir kaydını sağlamak için ne yapabiliriz?
4. Yerel çevremizin kalitesi nasıldır? (Hava, su, toprak, yerel bitki örtüsü, yerel hayvan varlığı...) Daha sürdürülebilir bir gelecek için çevremizi ve kaynaklarımızı korumak adına ne yapabiliriz?
5. Okulumuz yaşanabilir çevre ile ilgili uygulamaları destekliyor ve modelliyor mu?
6. Toplumumuzun sosyal, ekonomik ve kültürel varlıkları nelerdir? Bunların eşit dağılımı söz konusu mudur? Daha adil bir toplum için hangi çalışmaları yapabiliriz?
7. Toplumumuzda kimler karar alır? Kimlerin sesi büyük ölçüde duyulmamıştır? Daha demokratik bir toplum için ne yapabiliriz?

Ortaöğretim okullarında coğrafya derslerindeki turizm konusu 12. sınıfların programında dört haftalık bir zamanı kapsamaktadır. Öncelikle McInerney, Smyht ve Down'un öğretmenler ve öğrenciler için sormalarını istedikleri soruları turizm özelinde düşünerek bu sorulara yanıtlar aranmalıdır. Sorulara verilen yanıtlardan yola çıkılarak hazırlanabilecek dört haftalık programın ana hatları ortaya çıkacaktır.

Yer temelli öğretim programı hazırlanırken dikkat edilmesi gereken önemli bir konu da hazırlanacak programın kapsadığı eğitim faaliyetlerinin MEB'in hazırladığı programın amaç ve hedefleriyle örtüşmesidir. Yer temelli öğretimde konuları öğretmek için yerel çevre bir bağlam olarak kullanılmaktadır. Yerel çevrenin bağlam olarak kullanılması MEB'in genel amaç ve hedeflerinden sapmayı gerektirmeyecektir.

Diğer bir ilke programın hazırlanması esnasında yerel çevre ve toplumun ihtiyaçlarının göz önüne alınması gerektiğidir. Bu bağlamda toplum paydaşları ile (belediyeler, valilikler, sivil toplum kuruluşları, okul aile birlikleri gibi...) karşılıklı fikir alışverişinde bulunularak hazırlanacak olan eğitim faaliyetlerine bu kuruluşların aktif katılımı sağlanmalıdır.

Tunceli ve MVMP için hazırlanacak olan böyle bir programda bölgenin ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır. Belirlenen ihtiyaçlar üzerinde geliştirilecek olan bir yer temelli öğretim programı sonucunda ortaya çıkacak projeler öğrencilerde yaşadıkları topluma yararlı olabilme duygusu geliştirerek kendilerine olan öz güvenlerini ve öz saygılarını artıracaktır. Bu durum onların akademik başarılarına da olumlu olarak yansıtacaktır.

MVMP özelinde hazırlanacak bir yer temelli öğretim programı aşağıdaki özellikleri içermelidir:

- Tunceli için özellikle turizm bağlamında, MVMP için hazırlanacak yukarıda nitelikleri belirtilen bir proje (Tübitak, Bap veya kalkınma ajansları veya özel sektör ya da belediye ve valilik gibi kamu kuruluşları) hazırlanmalı ve öğrencilerin bu projenin aktif katılımcıları olmaları sağlanmalıdır.

- Öğrencilerde yaşadıkları bölgenin turizm potansiyelini artırmak için neler yapılabileceği ile ilgili eleştirel düşünme becerilerini kullanmayı gerektirmelidir.
- Öğrencilerin, Türkiye’deki ve Tunceli’deki doğal ve kültürel varlıklar hakkında bilgi edinmek amacıyla ilgili kurumları ziyaret etmelerini gerektiren faaliyetleri içermelidir.
- Öğrencilerin turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi amacıyla MVMP için gerekli olan bir projede aktif katılımcılar olarak yer almaları sağlanarak yaşadıkları topluma ve çevreye faydalı bireyler olmaları sağlanmalıdır.
- Tunceli’de bulunan dağcılık ve spor kulüplerinin eşliğinde öğrenciler ile MVMP için önemli olan bazı turizm değerlerine gezi düzenlenerek öğrencilerin yaşadıkları çevrenin turistik değerlerine karşı farkındalık oluşturmasını sağlamalıdır.
- Öğrencilerin yerel esnaf, odalar ve çeşitli sivil toplum kuruluşları ile bir araya gelmelerini sağlayarak turizmin ekonomik etkilerini anlamalarını amaçlayan faaliyetler içermelidir.
- Öğrencilerin turizm ile ilgili yaptıkları eğitim faaliyetlerini ve ortaya çıkardıkları ürünleri topluma sunmalarına fırsat verilmelidir.
- Program içindeki faaliyetlerin uygulamasında öğrencilere ortak sorumluluklar verilebilmesi amacıyla öğrencilerin grup çalışmaları yapabilmelerine imkân sunulmalıdır.

Bu programın öğrenciler üzerinde etkisinin doğru bir şekilde görülebilmesi için ise aşağıda örnek bir uygulamanın basamakları sıralanmaya çalışılmıştır:

1. Program sürecinde hem nicel hem de nitel boyutları içeren açımlayıcı sıralı karma araştırma deseni uygulanabilir.
2. Programın etkisinin ve sonuçlarının daha net anlaşılabilmesi için iki çalışma grubu üzerinde çalışılabilir. Bu gruplardan biri üzerinde, hazırlanan yer temelli öğretim programı gerçekleştirilirken, diğeri üzerinde özel bir öğretim yöntemi uygulanmaz ve böylece programın sonunda iki grup arasındaki farklar görülebilir.
3. Program sürecinde öğrencilerin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanacak olan turizm başarı testi ve algılanan turizm etkileri ölçeği, ilk test ve son test tekniği ile uygulanabilir.
4. Çalışma gruplarından yer temelli öğretim programının uygulandığı sınıfa, öğretim süresince gözlem yapılarak öğrencilerin süreç içerisindeki davranışları ve değişimleri gözlenebilir.
5. Programın sonunda ise yer temelli öğretim programının uygulandığı sınıfa, yapılan eğitim faaliyetleri ile ilgili görüşlerini almak amacıyla görüşme yapılabilir. Bu ise gelecekteki program planlamalarında daha iyi programlar örgütleyebilmenin yolunu açabilir.

Birinci bölümde yer alan SWOT analizinde belirtilen güçlü yönler, fırsatlar ve tehditlerin öğrenciler ile yapılacak eğitim faaliyetleri sonucunda olumlu yönde değişmesi gözlemlenebilecektir. Örneğin analizde belirtilen zayıf yönler arasında yer alan tanıtım eksikliği, olumsuz algı ve alt yapı yetersizliği gibi durumların, Gregory A. Smith ve David Sobel’in kitabında anlattıkları öğretmen Parry’nin gerçekleştirdiği gibi bir yer temelli öğretim süreci sonucunda olumlu yönde değişmesi ve bu durumların giderilmesi gerçekleştirilebilir.

Hazırlanacak olan bir yer temelli öğretim programı karma araştırma yöntemine göre tasarlanabilir. Böylelikle gerçekleştirilen öğretim programının öğrenciler üzerindeki etkisi daha bir şekilde incelenebilecektir. Karma araştırmalar nitel ve nicel verilerin birlikte toplanarak analiz edildiği çalışmalardır. Bu amaçla nicel veri olarak öğrencilere hem turizm konusu ile bilgilerini ölçen bir akademik başarı testi hem de turizm algılarını ölçmek için geliştirilmiş bir ölçek uygulanarak veriler toplanabilir. Nitel veri toplamak için ise öğrenciler ile ilgili gözlem formu tutulabilir ve öğretim programı sonrasında öğrencilerle görüşme yapılabilir.

Bu özellikler dikkate alınarak geliştirilecek olan turizme yönelik yer temelli bir öğretim programı öğrencilerde istenen kazanımların gerçekleşmesine katkı sağlayabilecektir.

Sonuç

Munzur Vadisi Milli Parkı (MVMP) Türkiye’nin önemli tabiat alanlarından bir tanesidir. Sahip olduğu zengin tabiat özellikleri bakımından turizm açısından önemli potansiyeller taşımaktadır. Turizm bir bölgenin ekonomik yönden kalkınabilmesini sağlayan önemli sektörlerden bir tanesidir. MVMP çeşitli sebeplerden dolayı bugüne kadar turizmin olumlu etkilerinden yeteri kadar faydalanamamıştır. Son zamanlarda yaşanan olumlu gelişmeler eşliğinde turizme yönelik faaliyetler artsa da bunun kalıcı bir etkiye dönüşebilmesi ancak bölge halkının yaşadıkları yere yönelik turizm farkındalıklarının artırılabilmesi ile mümkündür. Bu farkındalık ise ancak eğitim yoluyla insanlara kazandırılabilir. Yer temelli öğretim modeli bu bağlamda turizm farkındalığının öğrenciler üzerinden insanlara kazandırılabilmesinde öğretmenler tarafından bir araç olarak kullanılabilir.

MVMP ile ilgili olarak yer temelli öğretim konusunda lisansüstü çalışmaların yapılması uygun olacaktır. Yer temelli öğretim modeli, konuların öğretiminde yerel çevreyi bütünlendirici bağlam olarak kullanması, MVMP turizm değerlerinin öğrenciler tarafından kalıcı bir şekilde öğrenilmesini sağlayacaktır. Öğrenciler edindikleri bu deneyimlerle turizm potansiyelinin farkına varacaklardır. Gelecek yaşamlarında ise öğrendikleri bu değerleri ve potansiyeli, ekonomik bir fırsata dönüştürme fırsatına sahip olabileceklerdir.

Coğrafya öğretmenleri gezi, gözlem ve saha araştırmaları gibi sınıf dışı faaliyetleri diğer disiplinlerin aksine uzun zamandır zaten kullanmaktadır. Bu tecrübeleri dolayısıyla etkili bir yer temelli öğretim programı oluşturarak ülkemizde henüz yeni olan bu öğretim yönteminin pedagojik çerçevesinin çizilmesine yapacakları çalışmalar ile katkı sunmalıdırlar. Bu bağlamda yer temelli öğretim yönteminin uygulamasını zenginleştirebilecekleri gibi yer temelli öğretim de coğrafya öğretmenlerinin daha etkili, kaliteli ve kalıcı bir öğretim gerçekleştirmelerine fırsat sunacaktır.

Günümüz sınavlar sistemi öğrencilerin bireysel düşüncelerine neden olarak bir toplumun parçası olduklarını göz ardı etmelerine yol açmıştır. Yer temelli öğretim bu düşüncenin panzehri olarak kabul edilebilir. Okul ve yerel çevre-toplum arasında zayıflayan bağların yeniden tesis edilebilmesi için bu iki öznenin tekrar bir araya getirilerek eğitim faaliyetlerinin organize edilmesi gerekmektedir. Daha yaşanabilir bir toplum ve çevre gelecek kuşakların eğitimi ile mümkündür. Öğrenciler, bu yolla yakın çevresini daha iyi tanıyacak ve katılacağı bir proje veya çalışma grubundaki aktiviteleri ile içinde yaşadığı coğrafi çevrenin özelliklerini keşfetmenin ötesinde, çevrenin ekonomik ve kültürel değerlerinden nasıl yararlanabileceğini öğrenecektir. Bir taraftan ders konularını öğrenirken diğer taraftan bu çevrenin doğal, ekonomik, sosyal ve kültürel değerlerinden yararlanmayı ve korumayı öğrenecektir.

KAYNAKLAR

- Alım, M. (2019). 'Türkiye'de turizm'. *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. (Ed. S. Doğanay ve M. Alım). Ankara: Pegem Akademi. 253-273.
- Ardahan, F., & Lapa, T. Y. (2011). Açık alan rekreasyonu: bisiklet kullanıcıları ve yürüyüşçülerin doğa sporu yapma nedenleri ve elde ettikleri faydalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1327-1341.
- Barnett, S. A. (2009). Place-Based Education and Teaching about Marin County Birds: Curriculum Development for Teachers. *Online Submission*.
- Coğrafya Dersi Öğretim Programı, (2018). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=336> adresinden edinilmiştir.
- Çakmak, S. (2018). *Yer Temelli Eğitim Yaklaşımına Dayalı Proje Çalışmalarının Öğrencilerin Problem Çözme ve Sosyal Becerilerine Etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 509614).
- Doğanay, H., Zaman, S., (2013). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. (4. Baskı). Ankara Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğanay, H. (2014). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Duran, C. (2012). Türkiye'de dağlık alanların kırsal turizm açısından önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 14 (22): 45-52.
- Dünya, N. 2012, *Doğa Koruma Alanlarından Milli Parklarda Baraj ve Hidroelektrik Santrali Uygulamalarının İncelenmesi: Munzur Vadisi Milli Parkı Örneği*. (Yüksek lisans tezi). İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Girgin, M. (2001). Neden coğrafya öğreniyoruz. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7(5), 127-143.
- Gruenewald, D. A. (2003). The best of both worlds: A critical pedagogy of place. *Educational researcher*, 32(4), 3-12.
- Knapp, C. E. (2005). The "I-thou" relationship, place-based education, and Aldo Leopold. *Journal of experiential education*, 27(3), 277-285.
- Koca, H., Zaman, S. ve Coşkun, O., (2007). Erzurum'un spor-kamp turizmi potansiyeli, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt 12, Sayı 18.
- Kuvan, Y., (2001). *Av ve Yaban Hayatı Yönetimi Sertifika Programı Notları*. Ankara.
- Lieberman, G. A., & Hoody, L. L. (1998). Closing the Achievement Gap: Using the Environment as an Integrating Context for Learning. Results of a Nationwide Study.

- McInerney, P., Smyth, J., & Down, B. (2011). 'Coming to a place near you?'The politics and possibilities of a critical pedagogy of place-based education. *Asia-Pacific journal of teacher education*, 39(1), 3-16.
- Öztürk, M., (2007). *Coğrafya: Gelişimi, İçeriği, Eğitimi*. Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sarı, C., & Bidav, Y. (2017). Munzur vadisi milli parkında doğal ve kültürel çevrenin geliştirilmesi ve korunması üzerine yöre halkının farkındalığı. *Doğu Coğrafya* , 22(38).
- Smith, G. A. (2002). Place-based education: Learning to be where we are. *Phi delta kappa*, 83(8), 584-594.
- Smith, G. A., & Sobel, D. (2014). *Place-and community-based education in schools*. Routledge.
- Tanrıverdi, F. (1976). *Munzur Vadisi Milli Parkında Rekreasyon ve Turizm Planlamasına Ait Bir Araştırma*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Taş, A. M. & Özkara, T. (2015). Sosyal bilgiler 4-5. sınıf programı ve ders kitaplarının yer temelli eğitim yaklaşımına göre değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32-43.
- Tümertekin, E., Özgüç, N., (1997). *Ekonomik Coğrafya*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Woodhouse, J. (2001). Over the River & through the'Hood: Re-Viewing" Place" as Focus of Pedagogy. An Introduction. *Thresholds in education*, 27, 1-5

